

Israelin itsenäistyminen ja myyttinen historia

■ Antero Holmila

Toukokuussa tuli kuluneeksi 60 vuotta Israelin valtion synnystä. Kuten yleensäkin valtioiden syntyprosesseihin, niin myös Israelin tapaukseen liittyy kosolti dramatiikkaa, myyttejä ja kilpailevia tulkintoja. Koska Israelin itsenäistyminen 14. toukokuuta 1948 muodosti todellisen lähtölaukauksen nykyiselle Lähi-idän konfliktille, on syytä tarkastella Israelin itsenäistymistä ja sen synnyttämiä tunteita historiallisesta perspektiivistä. Kaiken konfliktin aiheuttaman inhimillisen kärsimyksen keskellä on vaarana, että sen sijoittaminen asiaankuuluvaan historialliseen yhteyteen unohtuu.

Israelin syntyä tulkitaan yleensä mustavalkoisesta joko/tai asemasta. Vastakkain ovat Israelin kansallinen historiantulkinta, sionistinen narratiivi, ja arabimyytti. Karkeasti voi sanoa, että länsimaissa, etenkin tiedotusvälineissä, Lähi-idän konfliktia ja sen syntyhistoriaa tulkitaan näiden kilpailevien kertomusten kautta. Yhdysvaltain johtava media peilaa pääsääntöisesti Lähi-idän tilannetta sionistisen myytin kautta, kun yhä useammin Euroopassa, etenkin vasemmiston piirissä, Lähi-idän konfliktia ja Israelin syntyä tulkitaan arabimyyttiä mukailen. Myös Suomen lehdistö, ja sen välittämät lausunnot, on yhä useammin omaksunut eurooppalaisen Israelin vastaisen raportoinnin ilman kritiikkiä.

Mitä nämä tulkinnat sitten ovat? Sionistisen kerronnan mukaan Palestiina on historiallisesti juutalaisuuden ydinalueita. Ennen juutalaisten paluumuuttoa Palestiinaan 1900-luvun alkupuoliskolla arabien asuttama Palestiina oli lähes hylätty takapajuinen arabipaimentolaisten asuttama aavikko. Juutalaisten tulon myötä Palestiina alkoi modernisoitua. Palestiinan nykyaikaisuus oli myös alueen arabiväestön eduksi; juutalaisilla ei ollut aikomusta karkottaa arabeja

Palestiinasta, mutta arabien itsepäisyys synnytti Lähi-idän konfliktin; Israelin julistauduttua itsenäiseksi keväällä 1948 arabit aloittivat sodan, jonka tavoitteena oli juutalaisten työntäminen mereen; Palestiinan pakolaisongelma syntyi arabien omista toimista, sillä arabien johtajat määräsivät heidät poistumaan; sodan jälkeen Israel on ollut valmis neuvottelemaan sovinnon löytämiseksi, mutta arabit eivät ole edes tunnustaneet Israelin valtion olemassaolon oikeutta. Viimein, holokausti teki juutalaisvaltion synnyn lähes mahdottomaksi, sillä valtaosa uuden valtion rakentajista oli tuhottu natsi-Saksan kuolemanleireissä.

Kilpailevana kerrontana on arabimyytti, joka on vuosikymmenien kuluessa kasvattanut suosiotaan. Arabiparadigman mukaan sionismin, kolonialismin ja imperialismien välille voidaan vetää yhtäläisyysmerkit. Juutalaisten tarkoituksena oli jo alusta alkaen kolonialistinen Palestiinan asutuspolitiikka, jonka päämääränä oli ajaa arabit Palestiinasta; toisen maailmasodan jälkeen juutalaiset ovat käyttäneet holokaustia sumeilematta hyväkseen moraalisen pääoman ja sympatioiden keruuseen maailmalla, vaikka todellisuudessa Israel on rasistinen ”apartheid”-valtio.

Holokausti Israelin synnyttäjänä

Holokaustista Israelin tärkeimpänä ”vientituotteena” on kirjoitettu paljon. Kirjoittelun määrä ei kuitenkaan vastaa laatua, sillä kirjoituksissa on lähes poikkeuksetta sama mustavalkoinen perusvire. Erkki Tuomiojan kertoi *Suomen Kuvalehdelle* vuonna 2001 seuraavaa: ”Israelin toimintaa on erityisen vaikea ymmärtää sen takia, että juutalaisten jos keiden pitäisi tietää

kuinka hirveää on, kun kokonainen kansa joutuu vainon kohteeksi” (*Suomen Kuvalehti* 34/2001, 19). Tässä voitaisiin sitten myös ihmetellä, miksi suomalaiset ovat suhtautuneet, ja yhä suhtautuvat, niin ”sydämettömästi” neuvostoliittolaisiin/venäläisiin. Pitkäaikaisesta sorrosta viisastuneina suomalaisten olisi pitänyt huoltaa neuvostoliittolaisia sotavankejaan hieman paremmin. Harvoin ovat kansat, juutalaiset, suomalaiset tai muut viisastuneet sorrosta.

Tuomiojan kanssa samoilla linjoilla on nyt jo edesmennyt Antti-Veikko Perheentupa *Kanavassa* vuonna 2007 julkaistussa (tendenssimäisessä) kirja-arvostelussaan. Hänelle Israelin toimien ymmärtämisen ”Suurin kysymysmerkki... liittyy siihen, miten omassa historiassaan toistuvaa sortoa kokeneet juutalaiset voivat kohdella toista kansaa niin sydämettömästi” (*Kanava* 7/2007, 492). Perheentupa jatkaa: ”...holokaustin synnyttämä avuton viha ei voi suuntautua oikeaan kohteeseensa, tarvitaan sijaiskohde, arabit, jotka ovat asuttaneet Jehovan heille [juutalaisille] lupaamaan maahan. Tämä on vian yksi esimerkki siitä, miten vahvasti irrationaaliset kollektiiviset tunteet vaikuttavat historian kulkuun”. Tuomioja puolestaan päivittelee, miten on ”järkyttävää, että jotkut [israelilaiset] ajavat suhteessa palestiinalaisiin samanlaista politiikkaa, jonka uhreiksi he joutuivat 1930-luvulla”. Väite on älytön, johon myös Israelin suurlähettiläs Miryam Shomrat otti kantaa *Suomen Kuvalehden* Tuomioja-kommentteja seuranneessa numerossa, kuitaten, että natsirinnastus ”hämärtää käsitystä siitä, mistä Lähi-idän kriisissä on perimmältään kyse [...] on sekä harhaanjohtavaa että vaarallista luoda kuvaa, jonka mukaan kriisin taustalla olisivat lähinnä rodulliset ja uskonnolliset ristiriidat” (*Suomen Kuvalehti* 35/2001, 16).

Natsismi/sionismi analogia ontuu pahasti, kun sitä tutkaillaan historiallisesta kontekstista. Toisin kuin aikanaan natsi-Saksassa, Israelissa ei uskota juutalaisten olevan yli-ihmisiä, eikä tätä rodullisen hegemonian ajatusta toteuteta massatuhon keinoin. Kuten Bernard Harrison on tehnyt, voidaan kysyä, keräävätkö Israelin asevoimat ”alempaan” rotuun kuuluvia kuolemanleireille lähetettäväksi? Missä ovat kuolemanleirit? (Harrison, 2006,

78). Analogian käyttö on vielä vaarallisempaa, koska tällainen retoriikka on omiaan lisäämään juutalaisten jo valmiiksi yliherkkää pelkotilaa ja siten vaikeuttaa Lähi-idän konfliktin ratkaisemismahdollisuuksia. Lisäksi analogia toimii katalysaattorina arabimaissa riehuvalla, perinteiselle antisemitismille. Mikäli arabit mieltävät natsismi/sionismi analogian yleisesti hyväksytyksi mielipiteeksi länsimaissa, lisää se samalla arabimedian legitimeettiiä natsianalogian hyväksikäyttämisessä. Tuomiojan kommentit olivat palestiinalaisten terroritekojen sympaattista ymmärtämistä – jos ei kuitenkaan suoranaista hyväksymistä. Palestiinalaisia on tietenkin ymmärrettävä, mutta heidän terroritekojensa yliolkainen katsominen vain lisää terrorin legitimeettiiä. On muistettava, että vaikka vasemmiston piirissä elävät antikolonialistiset ja rasismiin vastaiset ajatukset ovatkin tärkeitä, ne eivät osu Lähi-idässä oikeaan kohteeseen.

Holokaustin käyttäminen poliittisena lyömäaseena Israelin syntyhistoriaa tulkitessa on valittavaa, sillä sen avulla voidaan häivyttää todelliset kansainvälisen oikeuden ja velvoitteiden perusteet, joilla Israelin valtio itsenäistyi. Holokausti voi olla kausaalisesti sidottuna Israelin itsenäistymiseen – kuolemanleirien selviytyjät halusivat ensisijaisesti jättää Euroopan rauniot ja paeta juutalaisille ystävälliseen ”omaan” maailmaan, eli Palestiinan juutalaisalueelle – mutta juridisesti holokaustilla ei ole mitään tekemistä Israelin itsenäistymisen kanssa. Ajatus, että juutalaisten kautta historian kokemaa sortoa jotenkin oikeuttaisi kansallisvaltion synnyn, on yhtä järjetön kuin se, että uskonnollinen vainoaminen, jota *Mayflower*-laivalla vuonna 1620 Plymouthista Amerikkaan paenneet englantilaiset separatistit kokivat, ”oikeuttaisi” Massachusettsin valtion synnyn, kuten Bernard Harrison on todennut (Harrison, 2006, 81).

Israel, Lähi-idän sodat ja kansainväliset velvoitteet

Ex-ulkoministerin kommentista olisi voinut päätellä, että Lähi-idän konfliktissa on vain

yksi aggressiivinen osapuoli. Hänen mukaansa ”Israel kylvää loputonta vihaa”. Tuomiojaa lisäksi kauhistutti, ”että Israelin linjana on nujertaa, nöyryyttää, alistaa ja köyhdyttää palestiinalaiset.” (SK 34/2001.) Silloinen ulkoministeri ei ainakaan puhunut historiantutkijan äänellä, sillä konfliktin historiallinen konteksti oli hänen kommentissaan tyystin kadoksissa.

On kiistaton tosiasia, että suurimmat Lähi-idän sodat (1948, 1967 ja 1973) ovat olleet arabimaiden hyökkäyssotaa, juutalaisten tullessa retorisesti tuhotuksi ympäröivissä arabimaissa. On traagista, että sodat ovat tuottaneet lukemattomia kärsimyksiä ja vain kaksi rauhan sopimusta alueella: Israelin ja Egyptin rauha (1977) sekä Israelin ja Jordanian rauha (1994). Usein Israelin haluttomuus luopua näissä sodissa, etenkin vuonna 1967, valloittamistaan alueistaan nähdään syynä Lähi-idän konfliktin jatkumiselle. Historiallisten esimerkkien valossa argumentilta kuitenkin putoaa pohja. On nimittäin syytä palauttaa mieleen YK:n päätöslauselma 242 vuodelta 1967.

Päätöslauselmassa on kaksi tärkeää kohtaa. Ensimmäisessä Israelia veloitetaan vetämään asevoimat pois valloitetuilta alueilta – ei kuitenkaan ”kaikilta valloitetuilta alueilta”. Toisessa kohdassa veloitetaan osapuolia lopettamaan kaikki sotilaallisuudet sekä kunnioittamaan toisen valtion itsenäisyyttä, alueellista suveriniteettiä ja oikeutta poliittiseen itsenäisyyteen. Viimein osapuolilta vaaditaan oikeutta elää tunnustettujen ja turvallisten rajojen sisäpuolella ilman väkivallan uhkaa.

Tuskin mikään valtio Israelin tilassa voisi hyväksyä ensimmäistä kohtaa (vetäytymistä) ilman painavia takeita jälkimmäisen täyttämisestä. Tosiasiassa vain kaksi kertaa arabimaiden suunnalta Israel on tunnustettu päätöslauselman 242 mukaisesti. Molemmilla kerroilla Israel on toiminut YK:n edellyttämällä tavalla. Palestiinan johto on puolestaan itsepäisesti pitänyt kiinni kolmesta ”ei”-lauselmasta: ei rauhaa Israelin kanssa, ei neuvotteluja Israelin kanssa, ei Israelin tunnustamista. PLO:n ja Palestiinan väliaikashallinnon mukaan Israelilla ei ole oikeutta valtiolliseen suveriniteettiin, ja Palestiinan

”vapauttamisen” ehtona on juutalaisten työntäminen mereen – puhumattakaan äärijärjestöjen, kuten Hamasin, retoriikasta. Onko ihme, että holokaustin varjot kummittelevat juutalaisten mielissä, ja Israel – ex-ulkoministeriä lainatakse – alistaa palestiinalaisia? Ironista on tietenkin se, että voimakkaat arabitahot itse pitävät yllä tai ainakin laajalti vaikuttavat holokaustin noidankehään vaatimalla Israelin tuhoa. On valitettavaa, että arabien Lähi-idän ei-politiikka haittaa eniten heidän omaa asiaansa, mikä on myös lähestulkoon koitunut tuhoisaksi Palestiinan pakolaisille itselleen. Tätä on sekä heidän itsensä että Euroopan ja Suomen vasemmistolaisen rauhanaktivistien vaikea myöntää.

Vuosi 1948: Itsenäisyysota ja Nakba

Arabien keskuudessa vuoden 1948 sota tunnetaan nimellä *nakba*, katastrofi. On kiistämätöntä, että juutalaiset hävittivät yli 400 kylää karkottaen arabit joko maanpakoon tai arabikyliin vuosina 1948–49. Lisäksi voidaan mainita äärijuutalaisten myös käyneen terrorikampanjaa Ison-Britannian joukkoja vastaan alueella, erityisesti vuosien 1944–48 aikana. Kun Israelin itsenäistymisestä tuli kuluneeksi 60-vuotta (14. toukokuuta), Suomen sanomalehdistö noteerasi asian pääsääntöisesti palestiinalaisten kannalta, poikkeuksena *Kaleva* ja *Aamulehti*, jotka käsitelivät aihetta pääkirjoituksissaan sekä *Pohjolan Sanomat* ja *Kouvolan Sanomat*, jotka julkaisivat allekirjoittaneen kolumnin. Esimerkiksi *Turun Sanomat* lainasi STT:n artikkelia, jonka mukaan ”palestiinalaisille Israelin valtion synty on yhtä kuin nakba... Israelin itsenäisyysjulistus synnytti sodan, ja yli 700 000 palestiinalaista joutui pakenemaan kodeistaan” (15.5.2008). *Pohjalainen* siteerasi palestiinalaisministeri Azzam al-Ahmadia: ”Palestiinalaisten kansa on yhä olemassa ja että se on tuon vääryyden [Israelin itsenäistymisen] uhri” (15.5.2008).

Vuoden 1948 sota oli alkusysäys sekä yhä jatkuvalla pakolaisongelmalle että Israeliin jääneiden arabien toisen luokan kansalaisuudelle. Nakba siis. Toisaalta harvoin mainitaan, että

samaisen sodan seurauksena arabimaista karkotettiin yli 750 000 juutalaista – siis hieman enemmän kuin juutalaisten karkottamien arabien lukumäärä – jotka olivat (aivan kuten arabit Palestiinassa) asuneet näillä mailla sukupolvien ajan. Karkotetut juutalaiset muuttivat joko länsimaihinkin tai Israeliin. Arabimaat ovat tehneet hyvin vähän palestiinalaispakolaisten hyväksi, koska pakolaisongelma on oiva – mutta epäinhimillinen – kanava, jonka avulla he voivat esittää julkisuudessa mitä kirjavimpia argumentteja Israelista, Yhdysvalloista, Euroopan unionista tai vaikka mistä. Kuten Erkki Tuomiojan kommentit osoittavat, myös Palestiinan-asiaan puututaan yksioikoisesta näkökulmasta. Nakba siis.

Suurin katastrofi – ainakin jälkiviisaasti toden – liittyy mahdollisuuteen estää koko Lähi-idän konflikti, mikäli arabijohtajat olisivat olleet valmiita hyväksymään YK:n ehdottaman jakosuunnitelman. On syytä muistaa, että Lähi-idän konfliktin perustavaa laatua olevana ongelmana on nimenomaan kysymys Palestiinan ja Israelin itsenäisistä valtioista. Juuri tätähän YK tarjosi – kaksi suvereenia valtiota Palestiinaan: juutalainen ja arabivaltio. Kompastuskiveksi kerrotaan muodostuneen kuitenkin sen, että juutalaisille luvattiin 55 % Palestiinan maa-alueista, vaikka he olivat alueella selvänä vähemmistönä. Ainoastaan Transjordanian hallitsija Abdullah olisi ollut valmis Palestiinan jakoon Egyptin, Syyrian, Libanonin ja muiden arabivaltioiden vastustaessa. Toisaalta on muistettava, että ongelmaksi on muodostunut koko Palestiina-käsite.

Balfourin julistuksessa vuonna 1917 juutalaisvaltioksi käsitetty alue oli varsin pieni osa koko Palestiinasta. ”Palestiinaa” oli ennen ensimmäistä maailmansotaa hallinnut Ottomaanien imperiumi, mutta hävityn sodan tuloksena alue siirrettiin voittajavaltojen hallintaan. Arabeille muodostettiin oma valtio, Transjordania, joka käsitti 80 prosenttia silloisesta Palestiinan määrityksestä. Juutalaiset ajettiin pois uuden valtion alueelta ja heidän tuli asettua Palestiinan länsipuoliskolle, joka juutalaisten ja arabien tuli keskenään vielä jakaa. Lisäksi on muistettava, että juutalaisille luvutusta maa-alueesta ison osan lohkaisi Negevin aavikko, joka ei aikaisemmin

ollut kelvannut juutalaisten tai arabien asutettavaksi. On vaikea kuvitella, että Palestiinan arabit olisivat suostuneet vaihtamaan osia juutalaisten kanssa maakysymyksessä, vaikka historiankirjoituksessa nimenomaan painotetaan sitä, että juutalaisille luvattiin Palestiinan alueesta isompi osa.

Todellisuudessa sitten vuoden 1937, kun brittiläinen Peelin komitea ehdotti Palestiinan jakoa kahteen valtioon, ovat Palestiinan arabit jatkuvasti torjuneet ajatuksen, niin vuonna 1947 kuin vuoden 2000 Camp David–Taba-ehdotuksenkin. Palestiinan ollessa sisäisesti hajautunut on vaikea uskoa, että suuria harppauksia Lähi-idän konfliktin selvittämiseksi tullaan näkemään vähään aikaan. Perheentuvan mielestä ”muutosta edistäisi vahva paine kansainvälisen yhteisön taholta. Sellaista ei ole näköpiirissä”. Tällä hän tarkoittaa, että kansainvälisen yhteisön olisi painostettava nimenomaan Israelia. Kuten historia on osoittanut, Israel kykenee toimimaan kansainvälisen yhteisön sääntöjen mukaan. Kysymys on enemmän siitä, pystyvätkö Palestiinan tahot – Hamas ja Fatah – ensin löytämään sisäistä kompromissia ja toisaalta jatkamaan neuvotteluja Israelin kanssa, viimein tunnustaan sen olemassaolon. Ehkä ratkaisevassa asemassa muutoksen edistämiseksi olisi arabimyytin purkaminen. Uushistorioitsija Benny Morrisin sanoin (käännös AH):

”Eräs Palestiinan kansallisliikkeen luonteenpiirre on ollut palestiinalaisten kuva itsestään ikuisina uhreina – otto- ja maanurkkilaisten, brittihallinnon, sionistien, amerikkalaisten – kuitenkin koskaan hyväksymättä, että suurelta osin he ovat omien virheidensä ja kyvyttömyytensä uhreja. Palestiinalaisessa maailmankatsomuksessa he eivät koskaan ole väärässä, heidän epäonnensa on aina toisten syytä. Väistävätkö korollaarina heidän haluttomuudelleen tunnustaa oma historiallinen toimijuutensa on ollut jatkuva palestiinalainen valitus – pelkäänpä, että se on oikea termi – joka kohdistuu ulkomaailmaan, että sen on pelastettava se [Palestiina] jostain, mikä on yleensä heidän omaa aikaansaannostaan.” (Morris, 2003.)

Palestiinalaiset voivat kyllä valittaa, että Israel pommittaa ja ulkomaailma painostaa, mutta Lähi-idässä ei tulla kokemaan pysyvää rauhaa niin kauan kuin Palestiina ei tunnusta Israelin oikeutta suvereeniin valtioon. Rauhan mahdol-

lisuudet olivat parhaat 60 vuotta sitten. Toivokaamme, että seuraavan 60 vuoden aikana Lähi-itään saadaan pysyvä rauha.

Kirjallisuus

- Gelvin, James L. 2005. *The Israel-Palestine conflict: one hundred years of war*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harrelson, Walter ja Falk, Randall 1990. *Jews and Christians*. Nashville: Abingdon.
- Harrison, Bernard 2006. *The resurgence of anti-semitism:*

Jews, Israel and liberal opinion. New York: Rowman & Littlefield.

- Juusola, Hannu 2005. *Israelin historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Morris, Benny 2003. "Rejection", *New Republic*, April 21–28, 37.
- Shalim, Avi 2001. *The Iron Wall. Israel and the Arab World*. New York: W.W. Norton & Company.
- Zertal, Idith 2005. *Israel's Holocaust and the Politics of Nationhood*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

Kirjoittaja on filosofian tohtori, joka toimii tutkijana Jyväskylän yliopistossa.